

Mes galvojame ir kai negalvojame (II)

Kuo mes tikime

Praeitais mano esė tema– ar įmanoma skaityti kitų mintis– buvo tik įžanga daug platesnei temai. Mes galvojame ir kai negalvojame. Yra dalykų, daug daugiau, nei mes suvokiame, kuriuos kasdien darome automatiškai, net nepagalvoję apie tai, kodėl ir kaip juos darome.

Tarkime, Jūs sėdate ant kėdės,

kad įsijungtumėte kompiuterį ir pasitikrintumėte elektroninį paštą. Ar pagalvojate, kad kėdė saugi? Tiesą sakant, iš kur Jūs žinote, kad ji saugi ir ant jos galima sėstis? Tik todėl, kad iki šiol nenugriuvote nuo jos ar neprilipote vakar sėdėdami? Jei ežere matote dešimt baltų gulbių, kitą dieną – šimtus, ar net tūkstančius, ar galite teigti, kad juodų gulbių nėra? Atsimenu, kaip mokykloje kartą mokytojos kėdę riebiai ištepėme super klizais. Nepasakosiu, kas atsitiko– ne duodie mano vaikai iškrėstų tokią šunybę kam nors– bet mokytojos elgesys po to kardinaliai pasikeitė. Ji visada pasitikrindavo kėdę– prieš pamoką, pamokos metu ir po pamokos. Kol tai vėlgi tapo automatine reakcija ir ji daugiau sąmoningai net negalvojo apie tai, nors kiekvieną kartą tai darė.

Dabar pasižiūrėkime į tūkstančius paprastų dalykų,

kuriuos mes darome kasdien. Lipame laiptais, net negalvodami, kad jie gali nugriūti, nes kitaip, kiekvieną kartą pamatę laiptus, turėtume įsitikinti, kad panašaus svorio žmonės mūsų planuojamu žingsniu užlipa saugiai, o gal net susiveikti atitiktis sertifikatus, jei norime laiptuoti šiais laiptais dažnai. Įėję į pastatą, vėlgi, pasitikime tuo, kad stogas neužgrius– visiškai automatiškai. Ryte atsibudę, keliamės ir rengiamės, nes tikime, kad verta tai daryti. Rakindami spyną, nesigiliname, kaip ji veikia, nes tikime, kad ji veiks.

Kiekvieną sekundę

mes gauname milijonus megabaitų informacijos ir iš aplinkos, ir iš savo vidinių reprezentacijų, tačiau galime apdoroti tik mažą jos dalį sąmoningai. Tad mums nelieka nieko kito, tik pasitikėti, kad visa kita, ko mes nebepastebime, nebegirdime, nebejaučiame ir nebeanalizuojame, yra OK. Priešingu atveju mūsų lauks begaliniai svarstymai, ar saugu, ar verta, kodėl, kaip etc. atliekant net pačius paprasčiausius veiksmus.

Tad jei šiandien esame čia,

kur esame, tokie, kokie esame, tai atsitiko ir todėl, kad leidome sau tikėti tūkstančiais, o gal ir milijonais dalykų, kad verta, privalu, būtina, kad kažko siekiame ir kažko norime, ir ignoruoti milijonus kitų dalykų, kuriuos vertinti paprasčiausiai neturėjome laiko ar net negalvojome, kad verta juos vertinti ir analizuoti. Nes yra žmonių, kuriems po smegenų traumų ar operacijų pažeidus tam tikras smegenų sritis, pranyksta sugebėjimas tikėti savo pasirinkimais. Jei tokio žmogaus paprašysite dienaštyje paskirti datą kitam susitikimui, jis ims agonizuojančiai svarstyti, ar tikrai ta data saugi, tinkama, ar tai ne šventė, ar tai nebus kliūtis kitiems susitikimo dalyviams, ar nebus transporto kamščių, ar neįvyks pasaulinė krizė ir t.t.

Kas yra mūsų įsitikinimai ir mūsų nuostatos?

Karl Popper yra pasakęs: “Knowledge is a sophisticated statement of ignorance”. Žinojimas (o šiame kontekste– ir tikėjimas) yra įmantri abejingumo išraiška. Jei Jūs tik žinote, ir žinote, galimybių turėsite mažiau, nei žmogus, kuris žino, ir žino, kad dar daugiau nežino. Tad kiekvienas, kuris sako, jog yra tam tikros srities “ekspertas”, ar “guru”, ar yra tiek tikras, jog daugiau nėra ką žinoti, man kvepia fanatiku. Ir būtent dėl šio beatodairiško tikėjimo žmonija dažnai kenčia: anot Dr. Robert Anton Wilson, ir palestiniečiai, ir žydai šventai tiki, kad Izraelio teritorijos yra jų, ir tai jiems patvirtinta jų šventuose raštuose. Bet jei derybų delegacijose būtų tik ateistai, palestiniečiai su žydais sutartų per dvi savaites ir ramiai pasiskirstytų teritorijas, nes jų nevaržytų jų išankstinės nuostatos.

Aš jokių būdu nenoriu pasakyti, kad tikėjimas yra blogai. Anaipol. Mano galva, tie, kurie netiki stebuklais, tiesiog ignoroja realybę. Bet aš noriu pasakyti, kad mes galime– ir turime– rinktis, kuo tikėti. Tai mūsų atsakomybė.

Mažas eksperimentas

Paimkite A4 lapą. Sulenkite pusiau. Turėsite A5 formatą. Sulenkite dar kartą pusiau– turėsite A6. Kiek kartų lenkėme? Du. Kokio storio bus šis lapas, jei galėtume jį sulenkti 50 kartų? Aš žinau, kad fiziškai tai padaryti bus neįmanoma (ekspertas, he:), bet jei galėtume jį taip sulankstyti, kokio storio jis būtų?

Sustokite ir pagalvokite– net neskaitykite toliau.
Tada pažiūrėkite atsakymą kitame puslapyje.

Mes galvojame ir kai negalvojame (II)

Kuo mes tikime

Na, ir kokio storio būtų šis lapas?

Dauguma mano draugų—ir aš— spėjau...na.... Metras. Gerai, du metrai.

Šalta.

50 kartų perlenkto—jei tik tai būtų įmanoma— lapo storis padarytų šį lapą ilgiausiu siūlu pasaulyje, leidžiančiu laisvai pasiekti.....— įkvėpkite- saulę nuo Jūsų stalo. Netikite? Paskaičiuokite. Pamatuokite 500 lapų pakelio storį, ir aritmetiškai “lankstykite”.

Wow? Wow.

Mūsų smegenys turi virš 15 milijardų ląstelių ir gerai dirbdamos, per valandą sunaudoja tiek energijos, kiek 200 W lemputė. Kažkur skaičiau, kad jungčių ir kombinacijų skaičius mūsų neuronų tinkluose iš esmės lenkia molekulių skaičių visatoje, jei tik kas jį galėtų apibrėžti. Aš nesu nei neurologijos, nei fizikos žinovas, man užtenka suvokti, kad aš turiu daugiau, nei visatą, sau tarp ausų.

Tad verta “inventorizuoti” savo nuostatas ir įsitikinimus, paprasčiausiai paklausti savęs:

- Iš kur aš tai žinau?
- Kaip aš žinau, kad verta šiuo dalyku tikėti?
- Ką ši nuostata man duoda?
- Ką aš pasieksiu, vadovaudamasis šia nuostata?
- Koks/ kokia aš tapsiu po 20 metų, tikėdamas/ -a tuo?
- Kaip aš atrodysiu— po 5, ar po 10 metų, tikėdamas tuo?
- Kaip mane suvoks aplinkiniai, jei aš vadovausiuosi šia nuostata ir toliau?

Tokia inventorizacija padės suvokti, kuo verta tikėti, kad pasiekti tai, ką Jūs norite pasiekti. Michael Jordan buvo išmestas iš krepšinio komandos savo kolegijoje, ir turėjo puikų pagrindą patikėti, kad ko ko, bet krepšininko iš jo nebus. Bill Gates, Michael Dell ar Larry Ellison, Oracle įkūrėjas galėjo tikėti, kad be “aukštojo” (kas per žodis?) išsilavinimo jie nieko nepasieks, bet jie pasirinko tikėti priešingai. Ghandi galėjo tikėti tuo, kuo tikėjo visi, ir Indija dar ilgai būtų buvusi kolonija.

Taip inventorizuoti galime ne tik mūsų globalius įsitikinimus, kad, pavyzdžiui, “dauguma žmonių savanaudžiai” ar “dauguma žmonių nesavanaudžiai”. Bet kuriuo atveju tai tik haliucinacijos, bet jos lemia, kaip Jūs elgiatės. Kasdien.

Tad jei pagalvosime, ką mes “automatiškai”, net negalvodami, buvome nusprendę daryti šiandien, jei peržiūrėsime mūsų dienotvarkes, nesunkiai pastebėsime, kad kai kurių dalykų daryti iš viso neverta.

Kai ko net neverta mokytis. O kai ką verta išmokti kuo greičiau.

Nes mes galvojame, ir kai negalvojame.

“Jėga gyvenime yra suvokti, ko verta išmokti dabar”. (Richard Bandler)

Kas saisto Jus?